

BETOON-
HINGEDE
AEGU

S. M. Rattiste

2019 Pärnu

Lühiromani aluseks olnud näidend „Betoonhingede aegu“ on lugemiseks saadaval Eesti Teatri Agentuuri andmebaasis.

Raamatu kaanekujunduses on kasutatud autori loodud maali „Sisseväljavaade“ (2019, akrüül lõuendil).

Raamatu väljaandmist on toetanud:

Pärnu linn
Eesti Kultuurkapital

Toimetanud Jan Kaus
Korrektuuri lugenud Irene Õmblus
Sisu kujundanud Vallo Hallik
Kaane kujundanud Irina Serjakova

ISBN: 978-9949-581-95-5

Trükikoda: Printeye OÜ

© Kõik õigused kaitstud

Teose sisu eest vastutab autor

Kirjastus Hea Tegu
www.fil.ee

lühiromaan

Hing kaugust kirgab veel,
kui algab ahtumine
ja piksed pimenevad
kahinal.
See, mis meid ligindab,
on lahkumine.

Artur Alliksaar

Saateks

Mäletan 1980. aastate lõpust, oma kooliajast, kuidas pool meie klassist käis Soomes. See oli toona suursündmus. Mina minna ei saanud. Asi selles, et kasvasin üles Soome televisiooni saatel. Olen praeguseks tõlkinud omajagu soome kirjandust, kuid mu keeleoskus on pärit lapsepõlves vahitud Soome televisioonist. Suhe Soomega oli toona paradoksaalne – geograafiliselt lähedal, kultuuriliselt kaugel. Televisioon muutis selle koha ühtaegu kombatavaks ja unenäoliseks. Juhtus nii, et keskkooli ajal löödi meie klass ühe valikkursuse tarvis kaheks, oli valida kahe lisaine – ajakirjanduse ja soome keele vahel. Otsustasin ajakirjanduse kasuks, sest polnud nagu mõtet õppida keelt, mida juba enam-vähem oskasin. Siis aga kutsuti soome keelt õppivad klassikaaslased paariks päevaks Soome. Mäletan, kuidas neid kadestasin – nad said sõita kättesaamatusse kaugusse, siseneda muinasjuttu.

Kolmkümmend aastat hiljem on olukord sootuks teine. Mitte ainult isiklikus plaanis, tõsiasjas, et mu geograafiline taju on nende aastakümnete jooksul sügavalt muutunud: saabudes lennukiga Vantaa lennujaama, valdab mind seal kodutunne. Helsingi kesklinn on kümneid kordi läbi jalutatud, on isegi juhtunud, et olen juhatanud kohalikele teed. Aga muutus on ka üldine, tervet eesti ühiskonda mõjutav – seda käsitleb S. M. Rattiste lühiromaan „Betonhingede aegu“. Sõites mõne pühapäevaõhtuse kruisilaevaga Helsingist Tallinna, võib tendentsi oma

silmaga kogeda. Muutus, kümnete tuhandete eestlaste pidev seotus Soomega, on imbunud lausa meie keelekasutusse – mütooloogilise kangelase pärisnimest on ühtaegu saanud põhjanaabrite juures töö käivate eestlaste liiginimetus. Praeguse aja kalevi-poegade reisimisest on romantika ammu välja nõrutatud, Soome ei minda enam maailma avastama, vaid ellu jääma. Seda liikumist ei saagi vist enam nimetada reisimiseks, liiga selgelt on see kasvanud kokku Soomes töö käivate inimeste argieluga.

„Betonhingede aegu“ kirjeldab selle hoovuse mikrokosmost, näitab ellujäämise igapäeva, vaatleb eestlaskonna hajumise teemat toimuva keskmest, rohujuuretasandilt, nelja kalevipoja omavahelises suhteväljas. See raamat on poetiline lisandus statistikale, arvud saavad endale näod, nimed ja hääled, üks isiklik lugu ütleb rohkem kui tuhat artiklit. Tõsi, romaani teema ja selle käsitus on küll olmelised, kirjaniku käsi püsib kindlalt elu pulsil, ent finaal annab mõista, et kui kodust lahkumises pole enam midagi ülendavat, võib seda leida hoopis tagasitulekust. „Betonhingede aegu“ on lugu meestest, kes asuvad (taas)avastama oma kodumaad.

Jan Kaus

*See ühe ajastu ballaad on pühendatud kõigile,
kes julgenud otsustada.*

Ärasõit

Tumesinine Opel pöörab sujuvalt parkimisjoonte vahele. Sahisevate rehvide all krõbisevad rohukõrred ja kivitükid.

Mees küünitab rooli tagant kõrvalistuja poole ja tõmbab mõnuga ninna tugeva sõõmu. „Su juuksed lõhnavad mõnusasti,“ sõnab ta kähedalt.

Naine tema kõrval naeratab tänulikult. „Ja ongi kuulsas Kochi Aidas käidud,“ ütleb ta. „Meie Püssirohukeldri moodi, hubane ja head söögid.“ Naine heidab pilgu läikiva sihverplaadiga käekellale. Mehe kingitud ajanäitaja on ilus ja tundub, et täpnegi. Pärlitega käevõru sobib kenasti selle juurde.

Laeva väljumiseni on veel veidi aega ja nii mees kui naine silmitsevad, kuidas juulikuine tuuleke keerutab asfaldil paberitükke. Pühapäevaõhtuse sadama parkla on üsna tühi, avaral platsil päikese käes seisab laisalt vaid mõni üksik sõiduk. „Kohtumispaike mereväravas“, juhatab ere reklaamviit söögikohta, kus veidikese aja eest einet võeti.

Äkki meenub naisele küpsisekarp käekotis, laupäevane looming. Kogu eelmine õhtu kuluski sättides ning küpsetades. Paremad maiused said hoolega välja valitud ja paberi vahele seatud, et varahommikune rongisõit hõrgutistele liiga ei teeks.

„Aga küpsist enne ei võta, kui kohal,“ sõnab naine ja tõstab laeka pidulikult mehele sülle, pilgus vallatu säde.

„Et ... nuusutada võin?“ piilub mees karbikaane vahele. Kaneeli ja vanilje hõng täidab sõiduki ja liigutab meeli. „Teevad südame soojaks,“ sulgeb mees hoolikalt karbi ja asetab tagaistmele.

Autos on veidi aega vaikne.

„No vot siis,“ kõhatab mees ja püüab jututeemat leida. „Nüüd jälle nädalavahetus tuksis?“

„Imelised pealinnahetked,“ naeratab naine. Ta on tõepoolest õnnelik.

„Et ikka olid?“ tahab mees kindel olla.

„Küll kõik laabub,“ suudab naine vaid mõelda, kui kiired suudlused katavad näo ja hingeldus kurdistab kõrvu.

Esiklaas muutub uduseks.

Mõne aja pärast tõmbub mees uuesti rooli taha ja lükkab oma lopsaka tuka laubalt. Juukselõikus läks jälle meelest. „Jaksab edasi,“ ohkab ta.

Naine jälgib silmanurgast mehe liigutusi ja naeratab.

„Sihukest lontrust tahadki?“ on mehe sõnades tunda mõnimgast ebalust.

„Jah. Ikka ootan,“ kõlab naiselt kui soe puhang.

„Ootamised, ootamised,“ sõnab mees. „Tööl ootab, kunas koju saab, kui rahad läbi, millal minema saab ...“ Mees juba ennast teab.

Ta pühib varrukaga esiklaasi, vaatab korraks ringi ja astub sõidukist välja. Ümber masina kontrolltiiru tehes tonksab ta jalaga igat rehvi. Ees ootab mõni tund praamisõitu ja seejärel ligi 150 kilomeetrit maanteed kaljude ja metsade vahel, kus iga teeviit ja tunnel on juba tüütuseni pähe kulunud.

Nüüd väljub sõidukist nainegi. Jahedavõitu meretuul sunnib autoistmelt kampsunit võtma, see on omakootud ja soe.

„Et ... ilm võiks parem olla,“ arvab mees ja nõõbib naise kehakatte kurguni kinni.

„Meri on alati tuuline,“ sõnab naine, kui mees tema pehmed käed oma pihkudesse haarab. „Kadrikesel sõrm tuksub,“ avastab mees.

Nende embus on soojematest soojem. Tunda, puudutada, haista, olla ...

See on kirg.

„Roland, veel pääsed laeva!“ ehmub naine äkki kella vaadates.

„Kadri, ma ei taha minna ...,“ ei suuda mees oma pilku naiselt pöörata.

Naine silub õrnalt mehe õlgu, haarab siis autost käekoti ja astub mõne sammu eemale. „Püsi lainel, armas!“ sõnab ta ning jälgib leebel pilgul, kuidas mees rooli istub, sõiduki käivitab ja tagasi vaatamata kohalt võtab.

Endamisi pomisedes veereb mees praamijärjekorda kui autopiloodil.

„Püsib lainel ...“